

نقش برخی عوامل فردی و خانوادگی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل

محمد حسن رضائی^۱، احمدعلی مروت^۲، علیرضا رمضانپور^۳

^۱ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی داراب.

^۲ مدرس مدعو دانشگاه آزاد اسلامی داراب.

^۳ مدرس مدعو دانشگاه آزاد اسلامی داراب.

نام نویسنده مسئول:

محمد حسن رضائی

چکیده

هدف از اجرای این تحقیق به بررسی نقش برخی از عوامل فردی و خانوادگی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل از سوی داوطلبان آموزش عالی بود. به همین منظور تعداد ۳۱۰ نفر از دانش آموزان پیش دانشگاهی با روش نمونه گیری طبقه بندی شده از بین همه ی دانش آموزان شهرستان داراب انتخاب شدند. ابزار پرسشنامه ۳۰ سوالی محقق ساخته بود که پس از تعیین روایی و پایایی آن به کار گرفته شد. یافته های تحقیق نشان داد که بین نظر دانش آموزان با توجه به معدل دبیرستان آنها در مولفه های کیفیت آموزشی، هزینه های تحصیلی تفاوت وجود دارد و در سایر مولفه ها بین نظر دانش آموزان تفاوتی مشاهده نشد، علاوه براین یافته های پژوهش نشان داد که بین نگرش دانش آموزان با توجه به تحصیلات پدر آنها، در مورد همه ی مولفه ها به جز نوع دانشگاه و رشته های تحصیلی دانشگاهی، در انتخاب دانشگاه محل تحصیل تفاوت وجود دارد.

واژگان کلیدی: دانشگاه محل تحصیل، کیفیت آموزشی، هزینه های تحصیل.

مقدمه

بیش از یکصد سال از تأسیس اولین مؤسسات آموزش عالی در ایران می گذرد، در واقع اگر دارالفنون که در سال ۱۲۶۸ هجری قمری تأسیس شد را دانشگاه در نظر بگیریم، می بایست مدرسه علوم سیاسی را که پنجاه سال پس از دارالفنون توسط وزارت امور خارجه ایجاد شد، به عنوان اولین مؤسسه آموزش عالی با سبک جدید به حساب آورد. به دنبال تأسیس این مدرسه عالی، در سال ۱۲۹۹ هجری شمسی مدرسه حقوق و در سال ۱۳۰۳ مدرسه فلاح، در سال ۱۳۰۵ مدرسه تجارت، و سرانجام در سال ۱۳۱۳ دانشگاه تهران به عنوان اولین مؤسسه آموزش عالی جامع در کشور تأسیس شد [1].

به دنبال ایجاد دانشگاه تهران، در دهه های بعد در تهران و شهرهای بزرگ دانشگاهها و مدارس عالی دیگری ایجاد شدند و راه تحصیلات عالی بر جوانان ایرانی گشوده شد که هر کدام بخشی از داوطلبان آموزش عالی را بهره مند می ساختند، اما رشد جمعیت و سیل مشتاقان و نیز محدودیت ظرفیت دانشگاهها چنان بود که تنها در صد کمی از داوطلبان راهی دانشگاهها می شدند، و گروهی نیز که از تمکن مالی برخوردار بودند برای تحصیل به خارج از کشور می رفتند. در چنین شرایطی، پس از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، و تحت تأثیر اندیشه عدالت محوری و برخورداری همه استعدادها از نعمت آموزش عالی راه های نوینی در آموزش عالی گشوده شد که از جمله می توان به تأسیس دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد اسلامی در اقصی نقاط کشور اشاره کرد. ایجاد این دانشگاه ها موجب شد تا سیل مشتاقان تحصیلات عالی راهی دانشگاه ها شوند و جمعیت دانشجویی کشور افزایش یابد به گونه ای که تعداد دانشجویان کشور که در سال ۱۳۸۱ برابر با ۱/۴۱۷/۲۱۳ نفر بود [2]. در سال ۱۳۸۳ به ۲/۱۱۷/۴۷۱ نفر و در سال ۱۳۹۰ به ۴/۱۰۰/۰۰۰ نفر رسید که از این تعداد ۲۴٪ در مقطع کاردانی، ۶۹٪ کارشناسی و ۱۲٪ کارشناسی ارشد و ۱٪ در مقطع دکتری به تحصیل اشتغال داشتند [3].

با توجه به جمعیت ۷۵ میلیون نفری کشور در سال مذکور، مشخص می شود که در هر صد هزار نفر جمعیت کشور ۵۴۱۰ نفر به تحصیلات عالی اشتغال داشته اند که نسبت به سال ۱۳۸۳ رشد قابل ملاحظه ای نشان می دهد.

این رشد جمعیت دانشجویی موجب شده است که کشور ایران جزء ده کشور اول جهان از نظر تعداد دانشجو قرار گیرد [4]. به نظر می رسد تحت تاثیر عواملی چند از سرعت موج داوطلبان آموزش عالی در سال های آینده کاسته شود که از جمله این عوامل می توان به کاهش سرعت رشد جمعیت، حضور مؤسسه های آموزش عالی متعدد، افزایش ظرفیت دانشگاهها، ایجاد دوره های آموزش عالی مجازی و آموزش از راه دور، پیدایش مؤسسه های غیر دانشگاهی رقیب برای آموزش عالی اشاره کرد. کاهش سرعت رشد جمعیت موجب شده است تا تعداد دانش آموزان کشور که در سال ۱۳۷۹ برابر با ۱۷/۶ میلیون نفر بود در سال ۱۳۸۱ به ۱۶/۴ میلیون نفر و در سال ۱۳۸۹ به ۱۲/۳۶۸/۷۹۳ نفر کاهش یابد [3].

در این میان با توجه به کاهش داوطلبان ورود به آموزش عالی در مقایسه با افزایش دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی شرایط مناسب تری برای داوطلبان فراهم می شود تا دست به انتخاب بزنند و با توجه به علایق و نیازهای خود دانشگاه مورد نظر را انتخاب کنند. براین اساس برخی دانشگاهها و برخی رشته های دانشگاهی با تراکم داوطلب روبرو می شوند در حالی که برخی دیگر ممکن است در جذب داوطلبان دچار مشکل شوند. در چنین شرایطی مؤسسات آموزش عالی ممکن است به رقابت برخیزند و شرایطی فراهم آورند که نظر داوطلبان را به خود جذب نماید. این امر به ویژه برای مناطق دور افتاده تر اهمیت بیشتری دارد زیرا اگر چه در سال های اولیه تأسیس، این مؤسسات با موجی از داوطلبان غیر بومی که عمدتاً از شهرهای بزرگ دور و نزدیک می آمدند روبرو بودند، در سالهای آینده می بایست بیشتر به داوطلبان بومی تکیه داشته باشند و شرایط جذب تعداد بیشتری از آنها را فراهم آورند.

با عنایت به این موارد، این پرسش مطرح می شود که چه عواملی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل از نظر داوطلبان اولویت دارد و دانشگاهها برای جذب دانشجوی بیشتر و مستعد تر، چه راهی باید در پیش گیرند؟ در راستای پاسخ به این پرسشها، لازم است دانشگاهها در کنار توجه به همه عوامل، به نگرش داوطلبان نسبت به مؤسسات آموزش عالی و علایق و اولویتهای آنها نیز توجه نمایند.

یکی از مهم ترین گروههای داوطلبان، دانش آموزان پیش دانشگاهی هستند که در این پژوهش دیدگاه آنها مورد نظر است. براین اساس، در پژوهش حاضر به عنوان شاخص چگونگی پیشرفت تحصیلی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل مورد بررسی قرار می گیرد.

تحقیقات پیشین

عبدی و آقا بابا (۱۳۸۷) به نقل از چایمن بیان می کنند که انتخاب رشته و دانشگاه براساس مجموعه ای از عوامل درونی داوطلب در ارتباط با عوامل بیرونی دخالت دارد بنابراین تعامل بین عوامل درونی مانند علاقه سطح آرزوهای فردی، نگرش، توانایی و عملکرد تحصیلی و عوامل بیرونی مثل خانواده و دوستان و ویژگیهای دانشگاهها از جمله شهریه، مکان و سطح تحصیلات در انتخاب رشته و دانشگاه تأثیر دارند.

راپسو و الویس [5] براین باورند که در دو دهه گذشته آموزش عالی در جهان با تغییرات زیاد و پربو بوده است از جمله این که با ساختارهای رقابتی بازار روبرو شده است و احتمال می رود که رقابت حتی شدید تر هم گردد. محققان مذکور دیدگاههای پژوهشگران متعددی از جمله مورفی [6]، وب [7]، کاکاری و جارالگی [8] کالیو [9]، لین [10]، دانلی [11]، شانکا و تیلور [12] و هولدرورت و نیند [13] را خلاصه کرده اند که هر کدام عامل مؤثر بر انتخاب رشته دانشگاهی را ذکر کرده اند که از مهمترین عوامل مورد اشاره آنها، هزینه های تحصیلی، شهرت دانشگاه، کیفیت آموزشی و تدریس، کمکهای مالی و احتمال استخدام می باشد.

راپسو و الویس در مدل ارائه شده خود، اطلاعات پیشین در مورد دانشگاه، شهرت و اعتبار دانشگاه، مناسب بودن آموزش، عوامل فردی و تاثیر دیگران را از عوامل مهم انتخاب دانشگاه ذکر می کنند.

زمانی [14] در تحقیق خود با عنوان کارایی آموزش عالی نشان داد که مهمترین انگیزه و دلیل دانشجویان برای ورود به دانشگاه کسب علم، دستیابی به اطلاعات علمی برای خدمت به جامعه و برخورداری از مزایای مادی و شغلی بهتر است.

محمدی روزبهانی و طارمی [15] در پژوهش خود نشان دادند که انگیزه های ورود به دانشگاه در بین متقاضیان تهرانی، بدست آوردن منزلت اجتماعی، محیط دانشگاه، انگیزه شغلی، علاقه تحصیلی و علمی و راه حل موقت است.

ساکتی و شایانی پور [15] با عنوان بررسی رابطه بین رضایت دانشجویان از فرایندهای مدیریتی و انگیزه ماندگاری آنان در مؤسسات آموزش عالی غیر دولتی، نتیجه گرفتند که بین رضایت دانشجویان از فرایندهای مدیریتی و انگیزه ماندگاری آنان در تمام ابعاد ارتباط معنی دار وجود دارد و در این زمینه جنس و رشته تحصیلی تاثیر ندارند.

علیزاده و شهیدی [16] در پژوهش خود به بررسی کاهش تعداد دانشجویان رشته های کشاورزی منطقه یک دانشگاه آزاد اسلامی پرداختند و عمده ترین دلیل آن را پراکندگی نامناسب رشته های کشاورزی در واحدهای دانشگاهی، عدم اشتغال مناسب فارغ التحصیلان و کاهش اقبال عمومی به این رشته ها می دانند.

سوتار و تورنر [17] براساس یافته های پژوهش خود به دو دسته عوامل که در انتخاب دانشگاه از سوی دانشجویان تاثیر دارد اشاره می کنند. دسته اول این عوامل داشتن چشم انداز شغلی، شهرت علمی دانشگاه، فضای دانشگاه، کیفیت آموزش و نوع دانشگاه و دسته دوم عواملی مانند فاصله دانشگاه تا محل سکونت، نظر والدین و دوستان و گروههای مرجع مانند معلمان است.

وایت هد، رافان و دینی [18] در پژوهش خود در مورد چگونگی تصمیم دانشجویان دانشگاه کمبریج در انتخاب دانشگاه خود، نتیجه گرفتند که شهرت دانشگاه و اهمیت آن در انتخاب دانشگاه محل تحصیل نقش دارد و اگر چه کمک هزینه تحصیلی هم در انتخاب دانشجویان دخالت دارد ولی اهمیت آن مانند سایر عوامل نیست.

درویس و میکایل [19] در تحقیق خود در یافتند که متقاضیان آموزش عالی دانشگاهی را ترجیح می دهند که به محل سکونت آنها نزدیکتر باشد و کمک هزینه بیشتری بپردازد و خدمات غیر علمی بیشتری ارائه دهد.

کی مینگ [20] براین عقیده است که رقابت شدید در بخش آموزش عالی در مالزی بسیاری از دانشگاهها را به سمت کار آفرینی و استراتژی های بازار در نگه داری و جذب دانشجویان سوق داده است. این محقق محل دانشگاه، برنامه های آموزشی، شهرت دانشگاه، هزینه های تحصیلی و دسترسی به کمکهای مالی را از مهمترین عوامل انتخاب دانشگاه یافته است.

در تحقیق که وانگ [21] به عنوان رساله دکتری خود انجام داد نتیجه گرفت که بیشتر دانشجویان بین المللی، دانشگاه خود را بر اساس شهرت آن و کیفیت برنامه هایش و نیز اعتبار مدارک آن، هزینه ها و کمکهای تحصیلی و پاسخگو بودن دانشگاه انتخاب می کنند.

واگنر و فرد [22] در پژوهشی به بررسی چگونگی تمایلات دانشجویان مالزی برای تحصیل در یک مؤسسه آموزش عالی پرداختند و نتیجه گرفتند که هزینه های آموزشی، درجات تحصیلی، جنبه های فیزیکی و تسهیلات، ارزشهای آموزشی و اطلاعات مؤسسه به گونه ای معنی دار با نگرش دانشجویان ارتباط داشت.

در تحقیقی که اسماعیل سوک [23] به منظور بررسی عوامل مؤثر در انتخاب دانشگاه محل تحصیل در ترکیه انجام داد نتیجه گرفت که شهر محل دانشگاه، عملکرد علمی آن و زبان مورد استفاده از عوامل مهم انتخاب دانشگاه است نتایج این پژوهش مشخص نمود که عملکرد علمی برای دانشجویان دانشگاههای غیر دولتی مهمتر از دانشگاههای دولتی است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر پژوهشی توصیفی از نوع پیمایشی است در این روش وضعیت متغیرها در شرایط موجود بررسی می شود و روابط علی و معلولی مورد نظر نیست.

جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق کلیه دانش آموزان مقطع پیش دانشگاهی شهرستان داراب می باشند تعداد کل این دانش آموزان در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ برابر با ۱۵۲۱ نفر بوده است.

حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۳۱۰ نفر برآورد گردید. به منظور انتخاب نمونه لازم با توجه به ناهمگون بودن جامعه آماری، از روش نمونه گیری طبقه ای استفاده شد، بدین منظور که تعداد زیر مجموعه ها در نمونه با زیر مجموعه های متناظر خود در جامعه آماری تناسب داشته باشند. به این دلیل برپایه جمعیت دختران و پسران و گروه های آموزشی در جامعه آماری تعداد نمونه لازم بر اساس تناسب این دو ویژگی در نمونه و جامعه آماری از مدارس انتخاب شد.

ابزار تحقیق

مطالعه ادبیات تحقیق نشان داد که شش عامل کیفیت آموزشی، هزینه های تحصیلی، تسهیلات رفاهی، فاصله دانشگاه تا محل زندگی، نوع دانشگاه و رشته تحصیلی در تحقیقات پیشین نقش بیشتری داشته اند بنابراین بر اساس این شش عامل پرسشنامه سی سوالی پنج درجه ای تنظیم گردید و روایی آن با بهره گیری از نظر متخصصان تعیین شد و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ به دست آمده مقادیر آن برای کیفیت آموزشی ۰/۷۲، هزینه های تحصیلی ۰/۷۶، تسهیلات رفاهی ۰/۷۵، فاصله ۰/۷۲، رشته ۰/۷۱، نوع دانشگاه ۰/۷۴ به دست آمد.

تجزیه تحلیل داده ها

به منظور تحلیل داده ها در این تحقیق از تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد.

یافته های تحقیق

سؤال ۱- اولویت هر یک از عوامل مؤثر در انتخاب دانشگاه محل تحصیل چگونه است؟
به منظور مشخص شدن اولویت هریک از مؤلفه ها از آزمون فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۱ مشاهده می شود.

جدول شماره ۱- رتبه های هر یک از عوامل شش گانه بر اساس آزمون فریدمن

عوامل	n	$\bar{X}$	SD	رتبه	t	Sig
کیفیت آموزشی	۳۱۰	۲۰/۴۶	۲/۸۷	۴/۵۹	۴۴۹/۸۵	۰/۰۰۰
تسهیلات رفاهی	۳۱۰	۱۸/۷۳	۳/۵۱	۳/۸۵		
هزینه های تحصیلی	۳۱۰	۱۷/۰۲	۴/۰۶	۳/۱۱		
فاصله	۳۱۰	۱۳/۲۵	۴/۲۳	۱/۷۶		
رشته دانشگاهی	۳۱۰	۱۸/۳۲	۳/۴۴	۳/۵۸		
نوع دانشگاه	۳۱۰	۱۹/۱۵	۴/۰۳	۴/۱۱		

ملاحظه جدول شماره ۱ نشان می دهد که دیدگاه دانش آموزان نسبت به عوامل شش گانه متفاوت است و در این میان برای آنها کیفیت آموزشی بیشترین اولویت و فاصله تا محل زندگی کمترین اولویت داشته است ($p < 0/05$).

بر این اساس کیفیت آموزشی اولویت اول، نوع دانشگاه اولویت دوم، تسهیلات رفاهی اولویت سوم، رشته دانشگاهی اولویت چهارم، هزینه های تحصیلی اولویت پنجم و فاصله اولویت ششم آنها است.

سؤال ۲- آیا بین دیدگاه داوطلبان آموزش عالی در مورد هر یک از عوامل مؤثر بر انتخاب دانشگاه محل تحصیل با توجه به معدل دبیرستان تفاوت وجود دارد؟

به منظور پاسخ به این پرسش در آغاز میانگین و انحراف استاندارد هر یک از عوامل در سه گروه قوی (بیشتر از ۱۷)، متوسط (معدل دبیرستانی ۱۷-۱۴) و گروه ضعیف (معدل کمتر از ۱۴) بررسی شده است.

جدول ۲-: میانگین و انحراف استاندارد داوطلبان با توجه به معدل دبیرستان در هریک از مولفه ها

مؤلفه ها	گروه ها	تعداد	میانگین فرضی	میانگین	انحراف استاندارد
کیفیت آموزشی	-کمتر از ۱۴	30	۱۵	20/60	2/28
	14 تا 17-	137	۱۵	20/07	2/87
	بیشتر از ۱۷	143	۱۵	20/81	2/95
	کل	310	۱۵	20/46	2/87
تسهیلات رفاهی	-کمتر از ۱۴	30	۱۵	19/90	2/70
	14 تا 17	137	۱۵	19/69	2/97
	بیشتر از ۱۷	143	۱۵	17/55	3/77
	کل	310	۱۵	18/73	3/51
هزینه های تحصیلی	-کمتر از ۱۴	30	۱۵	17/83	4/62
	14-17	137	۱۵	17/77	3/99
	+بیشتر از ۱۷	143	۱۵	16/14	3/93
	کل	310	۱۵	17/02	4/06
فاصله تا محل زندگی	-کمتر از ۱۴	30	۱۵	14/80	5/52
	14-17	137	۱۵	14/36	14/26
	+بیشتر از 17	143	۱۵	11/85	4/82
	کل	310	۱۵	13/35	10/23
رشته های دانشگاهی	-کمتر از ۱۴	30	۱۵	18/40	2/94
	14-17	137	۱۵	18/41	3/53
	بیشتر از ۱۷	143	۱۵	18/22	3/47
	کل	310	۱۵	18/32	3/44
نوع دانشگاه	کمتر از ۱۴	30	۱۵	20/00	4/40
	14-17	137	۱۵	18/80	4/25
	بیشتر از ۱۷	143	۱۵	19/30	3/70
	کل	310	۱۵	19/15	4/03

به منظور بررسی تفاوت میانگین گروه های سه گانه از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۳ مشاهده می شود.

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس گروههای سه گانه برای عامل کیفیت آموزشی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	38/732	2	19/369	2/365	/096
درون گروهی	2514/373	307	8/190		
کل	2553/110	309	-----		

همانگونه که جدول شماره ۳ نشان می دهد، مقدار f معنادار نیست ($P > 0/05$)، و به عبارت دیگر بین گروههای سه گانه قوی، متوسط و ضعیف از نظر تأثیر عامل کیفیت آموزشی در انتخاب دانشگاه تفاوت وجود ندارد.

جدول ۴ نتایج تحلیل واریانس میانگین گروههای قوی، متوسط و ضعیف در عامل تسهیلات رفاهی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	366/513	2	183/256	16/339	0/0001
درون گروهی	3443/181	307	11/216		
کل	3809/694	309	-----		

همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می شود بین میانگین سه گروه قوی، متوسط و ضعیف در مورد نقش تسهیلات رفاهی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل تفاوت معنادار وجود دارد و به منظور اینکه مشخص شود تفاوت بین کدام گروهها است از آزمون شفه استفاده گردید. نتایج آزمون شفه نشان داد که این تفاوت بین هر سه گروه است، با ملاحظه جدول شماره ۲ مشخص میشود که گروه قوی در این عامل یعنی تسهیلات رفاهی میانگین کمتری داشته اند و بنابراین اهمیت کمتری برای این عامل در انتخاب دانشگاه خود قایل شده اند.

جدول شماره ۵: تحلیل واریانس یک طرفه میانگین سه گروه قوی، متوسط و ضعیف در عامل هزینه های تحصیلی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	206/947	2	103/473	6/488	0/002
درون گروهی	4895/895	307	15/948		
کل	5102/842	309	-----		

ملاحظه جدول شماره ۵ مشخص می کند که بین سه گروه قوی، متوسط و ضعیف در مورد عامل هزینه های تحصیلی تفاوت معنی دار وجود دارد، به منظور اینکه مشخص شود تفاوت موجود بین کدام گروهها است از آزمون شفه استفاده گردید، نتیجه این آزمون مشخص کرد که این تفاوت بین گروه قوی و ضعیف است.

جدول شماره ۶ نتایج تحلیل واریانس میانگین گروههای قوی، متوسط و ضعیف در عامل فاصله دانشگاه تا محل سکونت

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	524/201	2	363/100	2/525	0/082
درون گروهی	31867/167	307	103/82		
کل	32393/368	309	-----		

جدول شماره ۶ نشان می دهد که بین دیدگاه داوطلبان در مورد فاصله دانشگاه تا محل سکونت برای انتخاب دانشگاه محل تحصیل تفاوت وجود ندارد ($P>0/05$).

جدول شماره ۷ تحلیل واریانس میانگین گروههای قوی، متوسط و ضعیف در عامل رشته دانشگاهی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	3/795	2	1/397	0/117	0/89
درون گروهی	3666/589	307	11/943		
کل	3669/384	309	-----		

ملاحظه جدول نمایانگر این است که بین گروههای داوطلب سه گانه قوی، متوسط و ضعیف در مورد تأثیر عامل رشته تفاوت معنی دار وجود ندارد ($P>0/05$).

جدول شماره ۸ تحلیل واریانس میانگین گروه های قوی، متوسط و ضعیف در عامل نوع دانشگاه

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	42/120	2	21/06	1/299	0/274
درون گروهی	4976/347	307	16/31		
کل	5018/468	309	-----		

جدول ۸ نشان می دهد که مقدار F حاصل در حدی نیست که معنی دار باشد، بنابراین این از نظر داوطلبان گروه های سه گانه تاثیر نوع دانشگاه در انتخاب آنها یکسان است.

سؤال ۳: آیا بین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد نقش هر یک از عوامل مؤثر بر انتخاب دانشگاه محل تحصیل تفاوت وجود دارد؟

جدول شماره ۹: میانگین و انحراف استاندارد دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر

مؤلفه ها	تحصیلات پدران	N	X	SD
کیفیت آموزشی	کمتر از دیپلم	۱۹۹	20/17	
	دیپلم و فوق دیپلم	۷۶	21/01	
	لیسانس و بالاتر	۳۵	20/97	
تسهیلات رفاهی	کمتر از دیپلم	۱۹۹	19/15	
	دیپلم و فوق دیپلم	۷۶	18/36	
	لیسانس و بالاتر	۳۵	17/11	
هزینه های تحصیلی	کمتر از دیپلم	۱۹۹	17/52	
	دیپلم و فوق دیپلم	۷۶	16/21	
	لیسانس و بالاتر	۳۵	15/97	
فاصله تا محل زندگی	کمتر از دیپلم	۱۹۹	14/33	
	دیپلم و فوق دیپلم	۷۶	11/82	
	لیسانس و بالاتر	۳۵	10/20	
رشته های دانشگاهی	کمتر از دیپلم	۱۹۹	18/25	3/255
	دیپلم و فوق دیپلم	۷۶	18/25	3/556
	لیسانس و بالاتر	۳۵	18/86	4/244
نوع دانشگاه	کمتر از دیپلم	۱۹۹	18/99	4/092
	دیپلم و فوق دیپلم	۷۶	19/45	4/097
	لیسانس و بالاتر	۳۵	19/34	3/564

جدول شماره ۱۰ نشان می دهد که در همه عوامل میانگین ها بزرگتر از میانگین فرضی یعنی ۱۵ می باشند و تنها در عامل فاصله دانشگاه تا محل سکونت میانگین ها از میانگین فرضی کمتر هستند.

به منظور تحلیل یافته های حاصل از دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد هر یک از عوامل مؤثر بر انتخاب دانشگاه محل تحصیل از تحلیل واریانس یک سویه استفاده شد.

جدول شماره ۱۰: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میانگین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد کیفیت آموزشی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	49/624	2	24/812	3/043	0/049
درون گروهی	2503/486	307	8/155		
کل	2553/110	309	-----		

جدول شماره ۱۰ نمایانگر تفاوت معنی دار داوطلبان با توجه به تحصیلات پدران آنها در مورد تأثیر کیفیت آموزشی دانشگاه در انتخاب دانشگاه محل تحصیل آنها است ($P < 0/05$). به منظور اینکه مشخص گردد تفاوت بین کدام گروهها است از آزمون تعقیبی شفه استفاده شد و روشن شد که این تفاوت بین گروه با تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم و کمتر از دیپلم است. و با توجه به میانگین بزرگتر گروه دیپلم و فوق دیپلم مشخص می شود که این گروه نقش بیشتری برای کیفیت آموزشی قایل هستند.

جدول شماره ۱۱: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میانگین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد تسهیلات رفاهی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	SIG
بین گروهی	137/265	2	68/633	5/737	0/004
درون گروهی	3672/428	307	11/962		
کل	3809/694	309	-----		

تحلیل واریانس یک طرفه نشان داده است که بین دیدگاه گروههای داوطلبان با توجه به تحصیلات پدران آنها در مورد انتخاب دانشگاه محل تحصیل از نظر توجه به تسهیلات رفاهی تفاوت وجود دارد ($P < 0/05$). آزمون تعقیبی شفه مشخص کرد که این تفاوت بین فرزندان پدران دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر با میانگین 17/11 و فرزندان دارای تحصیلات پایین تر با میانگین 19/15 می باشد. و به عبارت دیگر گروه با تحصیلات بالا تر پدران، توجه کمتری به تسهیلات رفاهی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل دارند (جدول شماره ۱۱).

جدول شماره ۱۲: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میانگین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد هزینه های تحصیلی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	137/550	2	68/775	4/252	0/015
درون گروهی	4965/291	307	16/174		
کل	5102/842	309	-----		

نتایج تحلیل واریانس نشان داده است که بین نظر داوطلبان با توجه به تحصیلات پدران آنها تفاوت معنی دار وجود دارد ($P < 0/05$). آزمون شفه روشن کرد که این تفاوت بین فرزندان لیسانس و بالاتر با فرزندان افراد با مدرک کمتر از دیپلم است. و با توجه به میانگین 15/97 در برابر 17/52 مشخص می شود که گروه فرزندان دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر، به هزینه های تحصیلی در انتخاب دانشگاه خود اهمیت کمتری می دهند.

جدول شماره ۱۳: نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میانگین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد فاصله دانشگاه تا محل سکونت

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	712/578	2	356/289	3/453	0/033
درون گروهی	31678/790	307	103/188		
کل	32391/368	309	-----		

جدول شماره ۱۳ نشان می دهد که تفاوت هر سه گروه معنی دار است ($P < 0/05$) و آزمون شفه مشخص نمود که این تفاوت بین گروه فرزندان افراد با تحصیلات لیسانس و بالاتر با میانگین 10/20 و گروه فرزندان افراد با تحصیلات کمتر از دیپلم با میانگین 14/33 میباشد.

جدول شماره ۱۳ نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میانگین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد رشته های دانشگاهی

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	11/411	2	5/705	0/479	0/620
درون گروهی	3657/973	307	11/915		
کل	3669/384	309	-----		

تحلیل واریانس نشان داد که بین دیدگاه سه گروه در مورد تأثیر رشته های دانشگاهی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل تفاوت وجود ندارد ($P > 0/05$)

جدول شماره ۱۴ نتایج تحلیل واریانس میانگین دیدگاه داوطلبان با توجه به تحصیلات پدر در مورد نوع دانشگاه

منابع تغییر	SS	df	MS	F	sig
بین گروهی	12/798	2	6/399	0/392	0/676
درون گروهی	5005/670	307	16/305		
کل	5018/468	309	-----		

جدول شماره ۱۴ نشان می دهد که بین میانگین سه گروه در مورد نوع دانشگاه تفاوت معنی دار وجود ندارد ($P > 0/05$).

بحث و نتیجه گیری

هدف از اجرای این تحقیق بررسی چگونگی تاثیر اولویت عوامل موثر در انتخاب دانشگاه محل تحصیل از سوی داوطلبان آموزش عالی بود در این راستا آزمون فریدمن مشخص کرده است که کیفیت آموزشی، نوع دانشگاه (دولتی یا غیر دولتی) تسهیلات رفاهی، رشته های دانشگاهی، هزینه های تحصیل، و فاصله دانشگاه تا محل زندگی به ترتیب برای داوطلبان در انتخاب دانشگاه محل تحصیل آنها اولویت دارد. بنا بر این می توان گفت که کیفیت آموزشی از نظر داوطلبان بیشترین اهمیت را دارد شاید بتوان اولویت دوم نوع دانشگاهها نیز به همین موضوع نسبت داد و اذعان کرد به این دلیل داوطلبان دانشگاه دولتی روزانه را در اولویت خود قرار می دهند که این دانشگاهها از سابقه و شهرت بیشتری برخوردارند و به همین دلیل به نظر آنها کیفیت بالاتری دارند، این دریافت از اولیوی که به کیفیت آموزشی داده اند قابل برداشت است و در این میان به نظر می رسد نمی توان عامل این نگرش را صرفا هزینه های تحصیلی دانشگاه های غیر دولتی دانست، زیرا این مولفه از نظر داوطلبان در مقایسه با مولفه کیفیت آموزشی و نوع دانشگاه و تسهیلات رفاهی و نیز رشته های تحصیلی دانشگاهی اولویت کمتری داشته است، آنچه از این تحقیق حاصل شده است با آنچه کی مینگ [23] در مورد عوامل موثر بر انتخاب دانشگاه از سوی دانشجویان در مالزی دریافت کرده است همخوانی دارد کی مینگ نیز شهرت دانشگاه، تسهیلات و برنامه های آموزشی، دسترسی به کمک های مالی و فرصت اشتغال و نیز هزینه های دانشگاهی را از عوامل موثر بر انتخاب دانشگاه محل تحصیل از سوی دانشجویان دانسته است.

یافته های تحقیق در عین حال با آنچه وانگ [24] و اگتر و فرد [25] در مورد تمایلات دانشجویان دانشگاه های مالزی در انتخاب موسسه آموزش عالی خود نتیجه گرفته اند همخوانی و همسویی دارد تنها در مورد محل دانشگاه است که نتیجه این تحقیق با نتایج تحقیقات کی مینگ [26] دروس و میکایل [27] همسویی ندارد که شاید بتوان این عدم همگرایی را به عدم وجود دانشگاه های بزرگ مشهور در محل زندگی داوطلبان آموزش عالی در تحقیق حاضر نسبت داد شهرتی که دانشگاه های بزرگ دولتی دارند شاید موجب شده باشد که فاصله تا محل زندگی برای دانش آموزان کم اهمیت جلوه کند، بر همین اساس به نظر می رسد بتوان اذعان کرد که چنانچه همین تحقیق در شهرهای بزرگ دارای دانشگاه های مشهور انجام گیرد، در این مورد نتیجه به شکل دیگری در آید. و فاصله نیز برای داوطلبان اهمیت یابد.

یافته های تحقیق نشان می دهد که میانگین گروه های قوی، متوسط و ضعیف مورد مطالعه در همه مؤلفه ها به جز مؤلفه فاصله دانشگاه تا محل زندگی، از میانگین فرضی بالاتر است و به این معنی که افراد با معدل بیشتر از ۱۷، معدل بین ۱۷ تا ۱۴ و معدل کمتر از ۱۴ که به ترتیب گروه های قوی، متوسط و ضعیف از نظر تحصیلی در این تحقیق نام گذاری شده اند، بر اهمیت کیفیت آموزشی، نوع دانشگاه، هزینه های تحصیلی و تسهیلات و نیز نوع رشته های دانشگاه تأکید کرده اند، در این میان اگر چه گروه قوی میانگین بالاتری نسبت به گروه های متوسط و ضعیف داشته است اما تفاوت در حدی نیست که معنی دار باشد بنابراین می توان اذعان کرد که هر سه گروه قوی و متوسط و ضعیف، به کیفیت آموزشی به یک نسبت به توجه داشته اند. در مورد مؤلفه تسهیلات رفاهی گروه متوسط و ضعیف به گونه ای معنی دار توجه بیشتری در مقایسه با گروه قوی به آن داشته اند که نشان دهنده اهمیت کمتر این موضوع نزد گروه داوطلبان قوی است و شاید این موضوع با پایگاه اقتصادی اجتماعی خانوادگی این گروه مرتبط باشد. همین نتیجه در مورد مؤلفه هزینه های تحصیلی نیز صدق می کند و گروه قوی در مقایسه با گروه های ضعیف و متوسط به لحاظ تحصیلی، اهمیت کمتری برای هزینه های تحصیلی قایل شده اند در مولفه رشته های تحصیلی دانشگاهی و نوع دانشگاه بین نظر سه گروه تفاوت معنی داری مشاهده نشده است و هر سه گروه به یک میزان وجود رشته های تحصیلی مورد نظر را در انتخاب خود مؤثر دیده اند. بنا بر این جذابیت رشته های تحصیلی می تواند از عوامل انتخاب دانشگاه محل تحصیل باشد.

در مؤلفه فاصله دانشگاه تا محل زندگی، هر سه گروه میانگینی کمتر از حد متوسط داشته اند به این معنی که هر سه گروه برای این مؤلفه در انتخاب خود اهمیت کمی قایل شده اند ولی گروه داوطلبان ضعیف و متوسط دیدگاهی نزدیک به حد متوسط که ۱۵ می باشد، ابراز کرده اند. و گروه قوی در مقایسه با دو گروه دیگر میانگین کمتری دارد ولی تفاوت سه گروه در حدی نبوده است که در سطح ۰/۰۵ معنی دار باشد اگرچه تفاوت به سطح معنی داری نزدیک شده است. ($P=0/089$)

با مقایسه میانگین گروه های تحصیلی مورد بحث در مورد مؤلفه ها می توان اذعان کرد که گروه قوی در مجموع به کیفیت آموزشی توجه بیشتری دارد و اگرچه هر سه گروه عامل فاصله را کم اهمیت دیده اند، اما گروه قوی، کمترین اهمیت را به آن داده است. این گروه اگرچه به نوع دانشگاه یعنی دانشگاه های دولتی نیز مانند دو گروه ضعیف و متوسط توجه دارد ولی با مقایسه میانگین این سه گروه می توان حدس زد که گروه قوی به دولتی بودن با ذهنیت کیفیت آموزشی برتر توجه دارد و به نظر می رسد که چنانچه همین کیفیت را دانشگاه های غیر دولتی فراهم کنند شاید تصمیم آنها به گونه ای دیگر شود.

نتایج یافته های حاصل از تحقیق حاضر با آنچه در مورد فاصله دانشگاه تا محل زندگی دریافت شده اند، ناهمبستگی است و با آنچه وانگ در مورد اهمیت شهرت و کیفیت دانشگاه ابراز داشته است و نیز یافته های کندی و کوآرترمن [28] و اسماعیل سوک [29] همسو می باشد.

از سوی دیگر می توان استنباط کرد که گروه قوی به عوامل دیگر بیش از دو گروه دیگر نسبت به تسهیلات رفاهی اهمیت می دهد. گروه قوی در عین حال در مقایسه با گروه ضعیف (معدل کمتر از ۱۴) برای هزینه های تحصیلی نیز اهمیت کمتری قابل است، در مورد این یافته ها، شاید بتوان استنباط کرد که این گروه ممکن است از وضعیت مالی مساعدتری برخوردار باشند و در عین حال این یافته می تواند متأثر از اهمیت آنها برای سایر مؤلفه ها و بویژه کیفیت آموزشی باشد که در آن بالاترین میانگین را به دست داده است.

در پاسخ به سوال چهارم یافته ها نشان می دهد که در همه مؤلفه ها نظر داوطلبان بالاتر از حدمتوسط می باشد به جز در مؤلفه فاصله دانشگاه تا محل تحصیل که کمتر از حد متوسط شده است؛ و آزمون تحلیل واریانس نیز در همه موارد به جز نوع دانشگاه و رشته های دانشگاهی بین گروه های سه گانه تفاوت معنی دار به دست داده است به این معنی که فرزندان افراد باتحصیلات بالاتر کیفیت آموزشی را در انتخاب خود مؤثرتر از فرزندان افراد با تحصیلات کمتر دیده اند و برای کیفیت آموزشی در انتخاب دانشگاه خود اهمیت بیشتری قابل شده اند.

از سوی دیگر فرزندان افراد با تحصیلات بیشتر برای تسهیلات رفاهی و هزینه های تحصیلی و نیز فاصله دانشگاه تا محل سکونت در مقایسه با فرزندان افراد با تحصیلات کمتر اهمیت کمتری قابل شده اند، شاید یکی از دلایل این امر، این باشد که احتمالاً این گروه از داوطلبان در مجموع از شرایط اقتصادی مناسب تری در مقایسه با دیگر داوطلبان برخوردارند. ذکر این نکته ضروری است که داوطلبان با درآمد بیشتر خانوادگی نیز تقریباً همین نتیجه را به دست داده اند. در عین حال بین نظر فرزندان افراد با تحصیلات بالاتر و کم تر و متوسط در مورد اهمیت رشته های دانشگاهی و نوع دانشگاه تفاوت معنی دار مشاهده نشده است. ضمن این که هر سه گروه بر اهمیت این دو عامل در تصمیم گیری خود برای انتخاب دانشگاه محل تحصیل تأکید کرده و نظری بالاتر از حد متوسط ابراز داشته اند. به نظر می رسد توجه بیشتر فرزندان افراد با تحصیلات بیشتر به کیفیت آموزشی در انتخاب دانشگاه محل تحصیل متأثر از دیدگاه خانوادگی آنها باشد و بر همین اساس احتمالاً موجب بیشتر شدن توقعات و انتظارات آنها از مؤسسه آموزش عالی می شود.

پیشنهادهای کاربردی براساس یافته های تحقیق

- ۱- با توجه به اولویتی که پاسخگویان و بویژه داوطلبان با معدل بالاتر، برای کیفیت آموزشی قابل شده اند توجه به این مؤلفه و بخصوص توجه به امکانات کارگاهی و آزمایشگاهی و شیوه ای تدریس ضروری است.
- ۲- با توجه به اهمیت داشتن هزینه های تحصیلی از جمله شهریه برای داوطلبان بویژه گروه کم درآمد، لازم است مسؤولان دانشگاه های غیر دولتی تلاش کنند با متنوع سازی کسب درآمد برای دانشگاه و کاهش اتکا به شهریه، بتوانند داوطلبان مستعد و کم درآمد بومی را جذب نمایند.
- ۳- به منظور ارتباط بیشتر با گروه های ذینفع و مؤثر در تصمیم گیری داوطلبان برای انتخاب دانشگاه، دعوت حضوری و تشکیل جلسات با مسؤولان آموزش و پرورش، مدیران مدارس، مشاوران تحصیلی و بازدیدهای برنامه ریزی شده دانش آموزان پیش دانشگاهی، پیشنهاد می شود.
- ۴- با توجه به نقش رشته های دانشگاهی پیشنهاد می شود که نسبت به ایجاد رشته های جدید مورد نیاز و دارای جاذبه از نظر داوطلبان و بویژه رشته های بین رشته ای متناسب با شرایط منطقه ای اقدام شود.

منابع و مراجع

- [۱] روزبهبانی محمدی کیانوش طارمی ابوالفضل (۱۳۸۴) عوامل انگیزشی داوطلبان برای ورود به دانشگاه، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره های ۳۷ و ۳۸، صص ۱۲۶-۱۰۳
- [۲] زمانی غلامحسین (۱۳۷۸) کارایی آموزش عالی متأثر از اهداف و برنامه ریزی تحصیلی دانشجویان، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره ۱۸، صص ۹۵-۷۵
- [۳] ساکتی پرویز و شایانی پور زهرا (۱۳۹۰) بررسی رابطه بین رضایت دانشجویان از فرایندهای مدیریتی و انگیزه ماندگاری آنان، همایش ملی تحول و نوآوری در مدیریت آموزش عالی، فیروزآباد اسفند ۱۳۹۰
- [۴] شریعت بهالدین (۱۳۷۳) تحلیلی بر عملکرد هیات امنادر نظام آموزش عالی کشور، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، شماره های ۷ و ۸، زمستان ۱۳۷۳، صص ۶۲-۵۲
- [۵] عبدی بهشته و آقابابا ابوالفضل (۱۳۸۷) بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته داوطلبان مجاز به انتخاب رشته کنکور سراسری فصلنامه انجمن آموزش عالی سال اول شماره ۳ زمستان ۱۳۸۷
- [۶] عزیزاده امید و شهیدی نیما (۱۳۹۰) بررسی علل کاهش تعداد دانشجویان رشته های کشاورزی در منطقه یک دانشگاه آزاد اسلامی، همایش ملی تحول و نوآوری در مدیریت آموزش عالی، فیروز آباد اسفند ۱۳۹۰
- [۷] خبرگزاری دانشجویان ایران به نقل از حمید علیین معاون برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش ۲۵ بهمن ۱۳۸۹
- [۸] خبرگزاری مهر به نقل از حسین نادری منش معاون وزارت علوم تحقیقات و فناوری ۱۹ مهر ۱۳۹۰
- [۹] خبرگزاری مهر به نقل از سعید قدیمی مدیر کل دفتر ارزشیابی وزارت علوم تحقیقات و فناوری ۸ بهمن ۱۳۹۰
- [10] Drewes torben Michael cristofer (2006) "How do students choose an university? An analysis of applications to universities in Ontario. Canad a Research in higher educatio DOI:101007/s11162-006-9015-6
- [11] Fernandez Jacqueline Liza (200) "Anexplratory study of factors influencing the decision of students to study at university Sains Malasia school of social scinces University Malasia Penang
- [12] Ismail sok Ressim Namic (2012) "determinant of university choice: a study on economics department in turkey Marmara university" <http://google.com/advance/university choice>
- [13] Kee Ming J. (2010) "Institutional factors influence students college choice decision in Malasia: A conceptual framework" International Journal of business & social science. Vol.1 No. 3 December 1010
- [14] Rapaso Mario & Alves Helena (2007) A model of university choice: An exploratory approach" University obberia Interior 31 october 2007 Online: <http://mapra.ub.uni-muenchen.de/5523/>
- [15] Souter N.G. & Turner J.P. (2002) "Sstudents preferences for university: A conjoint analysis: International journal of educational management vol. 16 issue 1 pp40-45 Doi101108/095/3540210415529
- [16] [16] Wagner K, & Fard P. (2009) "Factors influencing Malasian students intention to study at a higher education institution" E-leader Kualalampur
- [17] Wong Xiaoyan (2009) "Institutional recruitment strategies ana international undergraduate students university choice at two Canadian universities: Ph.D. thesis University of Toronto
- [18] Withhead j. M. Raffan J. & Deadney R. (2006) "What influence the decision of academically successful" Higher education quarterly vol.6 issue 1